

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Lvdovici Carrionis Antiquarvm Lectionvm Commentarii III

Carrion, Louis
Antverpiæ, M D LXXVI

Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70907)

LVDEVICI CARRIONIS
ANTIQUAR. LECTION.
COMMENTARIVS.
TERTIVS.

*Ius trium librorum in V.V. capiunda. legis Papiae
verba correcta. lex Populia. P. R. Quiritibus
que. Fabius Pictor, & M. Cato emendati
Agellij defectus suppletus.*

CAPVT. I.

*VI de iure trium liberorum, hac
nostra aetate copiose scriptum
illud videtur ignorasse, aut alio
qui temere praetermisisse, filiam
eius, qui liberos tres haberet, à
Vestae sacerdoti excusationem*

*Agell. li. I.
cap. XII.*

*habere. quod ab Ateio Capitone scriptum fuisse tra-
dit Agellius: si verba eius, vt in libro Bulfidiano
scribuntur, alijsque veteribus nonnullis, recen-
seantur. nam, vt hodie sunt in manibus, praero-
gatiuam iuris trium liberorum valde minuunt.
Praeterea, inquit Agellius, Capito Ateius scri-
ptum reliquit, neque eius legendam filiam qui domi-
cilium in Italia non haberet, & excusandam eius
liberos tres haberet. Est eodem loco quoddam legis
Papiae caput, à vestois extremis imperfectum.
quod sic restituo: De more ritusque capiundae vir-
ginis, litterae quaedam antiquiores non exstant; non
quod fertur, quae capta prima est, à Numa regi
esse captam. sed Papiam legem inuenimus, qua caut-
tur vt Pontificis maximi arbitratu virgines è populo
viginis*

Ant. Mureti
Varia Lectione
LIII
28

viginti legantur, sortitioque in concione ex eo numero fiat, & cuius virginis ducta erit, ut eam pontifex maximus capiat, eaque Vestae fiat. quem locum lius defectum ita supplendum esse, iam olim ex eodem Bussidiano libro, popularis meus, atque adeo, dum fata deusque sinebant, familiaris, Iacobus Ræuardus, Flandriae nostrae, si vita diutius suppeditasset, Cuiacius futurus, rectissime monuit. pergit Agellius: sed ea sortitio ex lege Papia non necessaria nunc videri solet. nam si quis honesto loco natus, adeat pontificem maximum, atque offerat ad sacerdotium filiam suam, cuius dux axat, saluis religionum observationibus, ratio haberi possit, gratia Papiae legis per se ratum sit. Hic in vetustioribus excusis non, Papiae, est; sed, Popiliae: in Bussidiano; Populiae. quae scriptura in super habenda non est. Deinde, per senatum, non, per se ratum, scribi debet. Iam vero verba è lib. 1. Fabij Pictoris, quae Pontificem maximum dicere oportet, cum virginem capit, sunt huiusmodi: Iam eod. ca.

Agell.
Ræuardus
Varij lib.
II. XVII
Agell. lib.

SACERDOTE M. VESTALE M.
QVAE. SACRA. FACIAT. QVAE. IOVS.
SIET. SACERDOTE M. VESTALE M.
FACERE. PRO. POPOLO.
ROMANO. QUIRITIBVS. Q. VTI.
QVAE. OPTVMA, LEGE. FVAT.
ITA. TE. AMATA. CAPIO.

scripsi primum, populo Romano Quiritibusque; cum vulgo esset, populo Romano Quiritium; ex iisdem illis schidis. quod Romanos in omnibus sacrificijs & precibus hoc dicere consuevisse meminisse. Festus, sed potius, Diaconus: Dicitur mos erat Romanis in omnibus sacrificijs precibusque;

Festus, dicit

G 4

POPO-

POPOLO ROMANO QVRITIBVS

DE. quod est Curenſibus. quae ciuitas Sabina-
rum potētissima fuit. deinde emendauit: Ut quae
optima lege fuerit. tale enim quiddam in magistra-
tionis creādis adijci solere, idem Festus tradidit: in
modo eā scriptura, quae in Augustini editione
chartae marginem infidet, pro vera recipiatur; &
ipsa uerba nouū habeant initium. hunc in modū

idē; optima

VI. QVI. OPTVMA. LEGE. FVE-

RINT. adijci solet, cum quidam magistratus
creatur. vnde sane in superiore illa lege, non inci-
te scribi posset: *Vti. quae. optima. lege. fuerit.* praeter
ea M. Caesonis de Lusitanis, cum Ser. Galbam
accusauit; ita sunt scribenda: *Ego me nunc uolo in
pontificium optime scire. iamne ea causa Pontifex
capiar? si uolo augurium optime tenere: & quis me ob
eam rem augurem capiar?*

Renotes. Sallustius & Caesar explicati. Caesaris
vulgares. scripturae defensae. aliorum
mendatio eiecta. Cor. Tacitus castigatus.

C A P I T U L U M

C. Iulius Caesar, mores, vitam, studia, religio-
nem Germanorum, cum Gallorum institutio-
nis cōferens, *Vita omnis, inquit, Germanis, in uenatio-
tionibus, atque in studijs rei militaris cōsistit. ab par-
tibus duriciei ac labori student. qui diuissime impe-
beres manserunt; maximam inter eos ferunt laudem.
Hoc alij staturae, alij ueruos uires, que confirmari
putant. intra annum uero uicesimum, feminae uotum
habuisse, in turpissimis habent rebus. cuius rei nulla
est occultatio, quod et promiscue in flumine perlauit,*
Caesar com-
mer. de bell.
Gall. l. VI

Ant. Mureti
Varia Lectorum
LIII
28

& pellibus, aut paruis renonum tegumentis, vtuntur,
 magna corporis parte nuda. Quae postrema verba
 quidam multarum litterarum Iureconsultis, aliter
 longe scribi voluit: nimirum; aut paruis renonum te-
 gumentis vtuntur: eamque opinionem suam vtro-
 cuidam clarissimo, cuius, inquit, sincerum ac sub-
 tile iudicium docti omnes admiratur, vnice pro-
 bauit. A quibus sane hominibus, etsi, in his huma-
 nitatis studijs, paene inuitus dissentio, siue in alijs
 placitis aduersus nos stent siue a nobis: nolo tamen
 id quod res est tacere; & eum scriptorem vltro de-
 prauari, aliosque in errorem illiciti tacitus erre.
 Igitur illud, *renonum*, rectum esse ita suo, & in C.
 Caesare retineri oportere cenleo. quod, dum in li-
 bro, quem ex Caesare descripsit Aimonius, serua-
 ri video: diligentiam illius & fidem laudo. in eo
 vero, quod de suo addidit monachus, *renonem a-*
animalis nomen esse: auctoritatem requiro. *renones*
 enim vestes de pellibus significare, Isidorus Hispa-
 lensis docuit. cui ne qui fidem audeat abrogare,
 quod praecipuum quendam & in repub. & in iu-
 ris disciplina virum de Iureconsultorum, *cretione*,
 differentem, iniuria fecisse constat: quicquid huius
 erit, Seruius Honoratus diligens & antiquus Gra-
 maticus sua fide iubebit esse. qui se quidem scri-
 psisse meminere, vestes de pellibus Sallustium, *re-*
nones, appellare. Sallustij verba cum istis C. Caesa-
 ris fere eadem sunt: *Germ. ni intectum renonibus*
corpus tegunt. quod autem ait Sallustius, *intectum*,
 eodem videlicet referri debet, quod Caesar magna
 eos corporis parte esse nuda dixit. quod idem
 Cornelius Tacitus Sallustiana verba prope inter-
 pretatus, memoriae prodidit: *Tegumen*, inquit,

Isidorus lib.
 XIX. voce,
 renones
 de verborū
 Origine.
 Seruius li. I.
 Georg. Vng.

Tacitus lib.
 de morib.
 German.

G 5 omni-

omnibus sagulum fibula aut, si desit, spina confertum.
 contra infecti totos dies iuxta focum, atque ignem
 avertunt. Occupatissimi veste distinguuntur, non simi-
 les, sicut Sarmatae ac Parthi, sed stricta & singu-
 los artus exprimente. gerunt & ferarum pelles, proxi-
 mi ripae negligenter, ultiores exquisitius; ut quibus
 nullus per commercia cultus. & Seneca: Quid Ger-
 manis induratus ad omnem patientiam, ut quibus ex
 magna parte non tegumenta corporum prouisa sunt,
 non suffugia aduersus perpetem caeli rigorem? Recta
 igitur, ut dixi Caesaris est oratio; neque vllius e-
 mendationis indiga, nisi si cui forte, pellibus, abū-
 dare, & à glossemate esse videatur. Nolo etiam in
 Caesare illud mutari: Romani conuersa signa bipar-
 tito intulerunt: aut, quod idem I. c. voluit, triparti-
 to, scribi. non enim in tres partes aciem diuisam,
 tripartito etiam cum hostili exercitu committere,
 sed bipartito voluerunt. nimirum et prima ac se-
 cunda acies pro vna esset; tertia vero alteram par-
 tem occuparet. itaque sic ea Caesaris verba sunt
 scribenda: Romani conuersa signa bipartito intule-
 runt; prima ac secunda acies ut victis ac summois re-
 sisteret; tertia ut venientes exciperet. ut in editione
 Mediolanensi ante annos centum facta, & om-
 nium, quot sunt, optima editum animaduerti-
 nam illud, exciperet, vbi vulgo, sustineret, histori-
 cum est, alio illo longe elegantius. Sallustius histo-
 riarum lib. III. Quae Sertorio triplices insidiae per
 saltus positae erant: prima; qui venientes exciperent.
 Illud tamen silentio praeterire nequeo, eandem
 illam editionem in primis illis verbis, Romani con-
 uersa signa bipartito, leuiter variare, atque ita ha-
 bere: Romani signa bipartita intulerunt: alia illa voce
 omilla

Caesar com-
 ment. de bel.
 Gall. I.

Ant. Mureti
 varia Lectorum
 LIII
 28

missa. de quo nihil statuo. Hoc tamen video ex
 animi mei sententia affirmare posse, locum Taciti
 superiorem à verborum transpositione corrigi
 si verba suum in ordinem reponantur, ita post
 corrigi: Gerunt & ferarum pelles proximi ripae ex-
 quisitiis, vltiores negligenter, vt quibus nullus per
 commercia cultus. atque ita mihi quidem videtur.

Taciti de
 morib.
 man.

Tempora monstrant perennare figuratio. medius
 tumor. tres versus apud Maniliū loco alieno
 positi. Manilius & Agellius castigati.

CAPVT III.

Nam neque fortuitos ortus surgentibus astris,
 Nec tatiens possum nascentem credere mundum,
 Sotisue assiduos partus, & facta diurna:
 Cum facies radem signis per saecula comstet,
 Idem Phoebus eat caeli de partibus idem.
 Inde suos sinuat flexus per crura pedesque
 Centauri, alterius rursus ascendere caelum
 Incipit, Arguamque ratem per aplustria summa.
 Lunaque, per totidem lucis mutetur & orbes,
 Et natura vias seruet quas fecerat ipsa.
 In his decem Manilij versibus, tres falli & irrepti-
 rij delitefcunt. quos ego iudicio meo prodam,
 nullum aliud eius praemium relaturus, quam
 vt illi eo loco furca expellantur. quo enim fa-
 ciunt;

Manilius
 li. i. vers.
 CLXXXV.

Inde suos sinuat flexus per crura pedesque
 Centauri, alterius rursus ascendere caelum
 Incipit, Arguamque ratem per aplustria summa,
 nisi forte sententiae perturbandae? igitur, quod
 dixi,

dixi, furcillis cecidantur, & Manilij carmen in
scribatur:

*Cum facies eadem signis per saecula constet,
idem Phoebus eat caeli de partibus isdem,*

Lunaque per totidem luces mutetur & orbes:

Et ne, ut arxias seruet quas fecerat ipsa.

maxime cum alibi, & quidem loco commodiore
apud eundem poetam legantur:

Arguamque ratem per aplustria summa

Et medium mundi gyrum Geminisque per ima

Signa secat.

mirum, ut sit, in tot editionibus, errorem tam vul-
garem tam diu latere potuisse, scripsi autem super-
iora, ut legēda ex vetere libro Gēblacensi didici-
neque vero, quod sequitur, mendo caret:

ibid. vers.
cxciii.

— circumque feratur

Aeterna cum luce dies, qui tempora monstrat,
est enim scribendum; quod tempore monstrant, sed
hoc leue est, & à solis, ni fallor, librarijs, illud autē
à sciolis & hominibus nimium confidentibus:

ibid. vers.
cxcvi.

— caelum & cum sole perenne.

cum poeta scripserit: *caelum & cum sole perenne,*
nesciebant videlicet illi, *perēnare*, Latini iuris esse,

Agell. lib.
xvii. ca.
1.

imo iamdudum ciuitatem accepisse. Agellius, in-
usitate, inquit, dixit *Quadrigarius*, *diurnare*, pro *diu*
vinere, sed ex ea figuratiōe est (ita liber vetus, nō

Macrobius
li. i. satir.
cap. xii.

figura) qua dicimus *perēnare*. Macrobius, *Ut ante,*
inquit, *perennareq. conmode liceat*. Iam illa,

Sed quaerent Heuicem, quibus ille superuenit ignis
Qui laterum tractus habitant, mediq. tumores,

Eripiunt terrae caelum visusque coercent,

Manilius
lib. i. vers.
ccxxii.

cui se quaeso probabunt, nisi si quis ea, quae non
intelligit, probare poterit, quanto rectius habe-
bunt, si

Ant. Mureti
Varia Lectione
LIII
25

bunt, si scripseris?

— *med. que tumore*

Eripiunt terrae caelum, visusque coercent.

quis enim nescit, tantum eorum qui has dispo-
nas vel nomine audierunt, propter globi rotun-
ditatem fieri, vt qui vnum extremum illius fa-
tus habitant, alterum extremum nequeant vi-
dere. veluti oriens ab occasu propter interiectionem
globi tumorem numquam conspicitur. hinc illud
Calpurnij:

occasum nisi cum respexerit ortus.

recte itaque Manilius:

Sic stellis glomerata manent, mundumque figurat.

Adcirco terris non omnibus omnia signa

Conspicimus, nusquam inuenies fulgere Canopum,

Donec Niliacas per pontum videris oras.

Medium autem tumorem vocat, globi rotundum.

vt post;

Sed quia per teretem deducta est terra tumorem,

His modo, post illis appareat Delia terris.

Sed praestat eos etiam versus, qui his proximi eadem etiam de re sunt, emendare. sic enim ratio Manilij facilius intelligetur, & nostra superior emendatio confirmabitur:

Te testem dat Luna sui glomerabilis orbis:

Quae dum mersa, nigris per noctem deficiis umbris,

Non omnis pariter confundit sidere gentes:

Sed prius Eoae quaerunt tibi lumina gentes,

Post medio subiecta polo quaecumque coluntur,

Ultima ad Hesperios infectis volueris alis,

Seraque in extremis quatuntur gentibus aera.

Quod si plana foret tellus, semel ita per omnes

Deficeret pariter toto miserabilis orbe.

Id. Mani-
lij vers.
CXXIV.

scribe

scribe & emendat: *semel orta per omnem*

Defigeres pariter toti miserabilis orbi.

Quod si, inquit, tellus plana foret, & non potius
 rotunda: Luna vbi semel in omnem terram lumē
 suum diffudisset, vno etiam & eodem tēpore vbi-
 que terram deficeret. at nūc contra fit, vt primū
 in oriente, deinde in meridie, postremo in septem-
 trione & occidente deficere sentiat. vincitur igitur
 terram planam non esse, sed rotundam.

Calatores. vetus inscriptio. Varro de Lingua

Latina & Agellius correcti.

CA P V T III.

Commenta-
 rio I. ca p.
 XIV.

AVDIO quibusdam, non probari, quod su-
 perioribus commentarijs à me scriptum est,
calatores sacrorum ministros fuisse; eamque in rā
 Suetonij locum non recte adduci, cum sexcentis
 apud Plautū aliosque veteres scriptores locis, *ca-*
lator, non sit aliud quam seruus. quam vocis si-
 lius significationem Paulus Festi abbreviator ag-
 noscit, ita scribens: *calatores dicebantur serui, dero-*
traxerunt, quod est vocari: quia semper vocari possent
ob necessitatem seruitutis: aut si inquit illi, calator
 quid praeterea significat, eum fortasse seruum
 notabit, qui, vt ait Horatius, *dicit et nomina, lacuum*
Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram;
 id est, nomenclatorē. Qui sane viri docti si à vete-
 ribus Glossarijs, quos Iustinius imperio superio-
 res esse, alias ostenditur, & quorum magna apud
 me est auctoritas, sibi minime satisfieri patiuntur:
 at saltem antiquissimo marmori, tempore Vespasi-
 anorum, vt videtur, incisi, cuius inscriptio ma-
 nifesta

Ant. Mureti
 Variorum Lectionum
 LIII
 25

Intellecte pro me dicit, fidem abrogare non aude-
bunt. est marmor, quod dico, Romae in aedibus
Cardinalis Caesij, in cuius vno latere somnus sub
pueri alati imagine innititur falci, in vertice
cem. habenti, his verbis adiectis: SOMNO

ORESTILLA FILIA. in altero fatu mul-
liebri habitu, pede altero rotae insilit: cum his
verbis; FATIS CAECILIUS FEROX PL-
LIVS. in medio inscriptio est, quam uti ab
amicissimo Lipsio fidelissime descriptam accipi
neque enim mihi nescio quomodo contigit vi-
dere, ita apponam:

Q. CAECILIO
FEROCI
KALATORI. SACERDOTI
TITIALIVM. FLAVIALIVM
STVDIOSO
ELOQVENTIAE
VIXIT. ANNIS. XV
MENSE. I. DIEBUS. XXIIII
FILIO. OPTIMO. AC
REVERENTISSIMO
M. GAVIVS. CHARIVS.

Audio etiam reprehendi quod locum Agellia-
num mutauerim, & pro *Aelius illo*, scribendum
Aelius Stilo, iudicaverim: cum Agellius & ipse Var-
ro, libro de lingua Latina quod sexto, non *Aelium*
Stilonem, sed *Aelium Gallum*, quae libros de verborum
significatione scripsisse constat, nominare voluisse
videantur. quorum reprehensio quantum valeat, aut
certe apud aequos harum rerum iudices valere debeat,
vtriusque scriptura diligenter examinata, videamus.
ac primo quidem Varronis apud Agellium verba sunt;

Commenta-
rio I. cap.
VIII.

A quo

Agell. li. x.
cap. xxv.

A quo etiam *extremum*, *novissimum* quoque dici
primum vulgo, quo, mea memoria ut Aelius Gallus, sic
seres aliquot, *nimum* *novum* *verbum* quod esset, *vitabant*
barrocius origo ut a veteri *vetustius* ac *veterrimum*,
 sic a novo *declinatum* *novius* & *novissimum*. vulgo
 autem atque Varronem in optima etiam notae
 editionibus eadem, sine vlla vllius verbi mutatio-
 ne, leguntur: ut non sit dubium, quin Agellius, ex
 deprauata Varronis scriptura, sit corruptus. in quo
 doctissimū etiam Turnebum fugit ratio, qui Ae-
 lium Gallum Varronis magistrū fuisse existima-
 rit: cum id in Dionē magis conuenire, satis mō-
 strauerimus, Agellius Bussidianus, & alter Bituri-
 gensis, quem nominat Cuiacius τῶν νομικῶν, quod
 de Ceruidio, Paulo, & Ulpiano, scribit Modesti-
 nus, κορυφαῖος, cuius libris quasi postliminio iuris
 prudentis in urbem Romam redisse visa est, haec
 Varronis ita scribunt: quod *extremum*, inquit, *dice-*
bant, *dici novissimum* *coeptum* vulgo, quod mea *me-*
moria ut Aelius, sic *seres aliquot*, quod *nimum* *novi*
verbum esset, *vitabant*. Equidem si vera est vtrius-
 que libri scriptura, ut est: neque enim de clādesti-
 na aliqua collusione libri tam multis passuum
 milibus à se inuicem *seiuicti* consilium cepisse
 existimandi sunt, neque quisquam tam durae, o-
 pinor, frontis est, qui viri maximi fidem audeat
 in dubium vocare: & Bussidianae lectionis *reus*
 facio eruditos homines, & in Musarū nutritu
 educatos Victorem Giselinum, & Ianum Lernu-
 tium, à quibus, si *mentirer*, vanitatis nollem coar-
 gui: si vera, inquam, eorū *librorum* est scriptura,
 vel potius, quoniam est vera: non verebor dicere
 Varronem corrigendum, & *voce* illam, Gallus,
 quae

Ant. Mureti
 Varia Lectionum
 LIII
 25

quae à Glossemate primum in Varronis, deinde
in Agellij libros inualit, esse eius eandem: locum-
que de, *Stilone*, accipiendum. cuius litis, de legio-
ne in utroque scriptore emendata, iudicem magis
litterarum studiosum (reliquorum enim censura
non nauci, plane contemno) quemuis libenter
capio. Illud autem mihi religio est tacere, utrusti-
que Agellium manuscriptum haec sexto Varro-
nis de lingua Latina libro, non, quinto, in quo
illa leguntur hodie, adscripsisse. quod quale sit
nihil pronuncio.

*Concurrere. attotense. hiatus poetis veteribus
frequentes. Varronis versus emendati.*

CAPVT V.

ELEGANTES apud Nonium Varronis ver-
sus sunt, & toti auro expendendi, nisi eorum
elegantiam turpissimae maculae fogdarent. quas
pro mea copia conabor auferre. Sunt hi quos dico:

Vosque in theatro, quae voluptatem auribus

Huc aucupatum concurrissetis domo;

Adeste, id est, à me quae fessam ignoscite,

Domum ut feratis e theatro litteras.

secundus versus interuallo breuior est, quam illo-
rum numerorum ratio postulat. itaque Iunius et
explendo vocem accommodat; atque ita scripsit:

Huc aucupatum concurrissetis ab domo.

quae vox cum iam primum et admissa, neque
antehac in Varronianis versibus habuerit; illuc,
vnde profecta est, relegandam censeo: & Varronis
versus, ut ab ipso scripti sunt, ab alijs etiam scribi
volo, nimirum:

H

Huc

Huc aucupatam concucurrissetis domo.
 insolens illa syllabas huiusmodi geminanditi-
 tis huic vitio mater fuit. superest hoc praeteritum
 tantis apud Plautum locis: pluribus superest,
 nisi à male feriatis Grammaticis, & id genus ho-
 minibus esset extinctum. vnum & alterum pro-
 feram. Plautus Bacchidibus:

Scena, ibi in
 Pina...

*Quid quid futurum quom hoc senex resciverit?
 Quom se excucurrissete illuc frustra sciverit?*

Scena, ibi in
 nam.

Praecucurri ut nuntiaxem nuntium exoptabilem.
 Cat. contra C. Pisonem: *Video hac tempestate con-*
cucurrissete omnes aduersarios. Caesar ad Virgilium
Excucurrissete à Neapoli. quid? quod Priscianus dicit
 in Terentio agnoscit, illo versu?

Terentius,
 Hecyra.

Vna illarum interea prope praecucurrit.
 Eadem causa fuit elegantissimi versus deparati,
 qui est in feruissima illa *napoli*, in Venticium
 Bantum, cuius initium;

Sabinus ille quem videtis hospites.
 cum enim ibi scribatur,

Ubi iste post-Sabinus ante-Quinctio
Bidente dicit attondisse forcipe, Comata colla,
 versu medio claudicante, qui ex iambis puris de-
 bet constare: scribendum esse,

Bidente dicit attotonse forcipe,
 monuit nos amicus noster I. Leuineius, maximae
 exspectationis iuuenis, & qui progressus in vera-
 que lingua & theologia magis fecit. duplex vna
 in voce, *attotondi*, pro, *attondi*, item, *atto-*
tonse, pro, *attotondisse*. Sed iam ad Varronem.

Adeste, id est, quae feram, ignoscite.
 ita tertius versus vulgo legitur: nisi quod ab aliis
 etiam

Ant. Mureti
 Variae Lectiones
 LIII
 28

etiam prima vox abest. Iustus scilicet;

Adeste & à me quae feram cognoscite:

& Noniū caligantibus oculis, igitur, legitur. *Legit* stimabat. reclamante, inquit, alioqui versus ege, nesciam, aut simile, quid interponas. Ego vero, dicā quod sentio, etsi numquā fides Nonij mihi. *Sub* ita nō esse soleat; adduci tamen nō possum ut eā hoc loco suspiciā, nā quin veseres, ignosco, vel potius, *ignosco*, aequae atque, agnosco, & cognosco, eadem in re dixerint; dubitandum nō opinor. Deinde si quicquam mutari velim; agnosco, liberius quam, cognosco, iure receperim. postremo ne rem moueat hiatus ille: frequentem eum, comicis & tragicis veteribus fuisse, Ciceronis testimonio cognoscimus. cuius illa sunt: *Indicāt orationes illae ipsae horridulae Ciceronis: indicāt omnes poetae praeter eos, qui ut versum facerent, saepe hiabant. ut Naeuius.*

Cicero in Oratore.

Vos qui accollitis Histrum fluiū atq. Algibum. & ibidem: *Quam numquam nobis Graeae atq. barbari.* quae ignorata multos etiam veterū poetarū versus corruerunt. & sane si vetustis editionibus, quas nō temere aspernari solent, ita constat fides: non tantum tertio carmine, sed etiam primo inuenit Varro. sic enim in illis concipitur:

Vos qui in teatro voluptatem auribus.
ut ut est, scripsit Varro:

Vosque in teatro qui voluptatem auribus

Huc aucupatum concucurris is domo;

Adeste, & à me quae feram in noscite:

Domum ut feratis è teatro litte, as.

quomodo turpes detergentur maculae, & versus fiunt huiusmodi, ut quod initio dixi, auro contra mereantur emi.

*Fasti Sibyllini. Sicerones orationes in Catilinam
tribus locis de vetere libro castigatae.*

A P V T V I.

Quis credat M. Antonium Muretu, Paulum Manutium, Dionysium Lambirtum, Michanum Prutum viros summos & in ista meliores scriptores emendandi ratione multo tempore non sine cura versatos, tantum numerum vitiorum in orationibus Ciceronis in Catilinam videre passos esse, quantum illas hodie, cum antiquioribus libris comparantes, habere deprehendimus? Quod ne diua quidem Pytho, ita mihi M. sine sint propitia, mihi persuadere possent, nisi res ipsa clare loqueretur. qualia sunt illa, quae superioribus comentarijs indicauimus. qualia sunt, quae nostris in illas orationes emendationibus ad generosissimum & eximia spe virtutis ac doctissimae praestantem adolescentem, Lamoralduum Claroutium Maldeghemij Baronem, Flandrae nobilitatis principem, & in quo Brugae meae vicinum sui ornamenti praesidium collocarunt: ijs, inquam, emendationibus, quae etiamnum privata custodia continentur, latius profecti sumus. De hoc genere illud etiam erit, quod nunc afferemus: leue si spectas sententiam; si verborum ornatum & Ciceronis dictionem, non leue. verba sunt libro tertio Inuectiuarum: Lentulum autem sibi confirmasse ex libris Sibyllinis, haruspicumque responsis, se esse tertium illum Cornelium, ad quem regnum huius urbis atque imperium peruenire esset necesse: Cinna ante se, & Sullam fuisse. eundemque dixisse, fatalem hunc esse annum ad interitum huius urbis, atque imperij, qui esset decimus annus post virginum

Cicero orat.
III. in Catilinam

Ant. Muretu
Varia Lectiones
LIII
28

ginum absolutionem; post Capitolij autem incensionem
 vicesimus: sic illa verba primus edidit Muretus:
 quod, ut ipse ait, quidam liber vetus haberet, at-
 que ita plane legendum putaret. quam Mureti
 emendationem, nisi errorem maus dicere, reliqui
 postilla Ciceroniani interpretes sunt secuti. Et sa-
 ne priores illius editiones à vera scriptura pro-
 pius afuerunt. sic enim in ijs erat: *Lentulum autem*
sibi confirmasse ex fatis Sibyllinis, haruspicumque re-
sponsis. melius autem liber Gemblacensis: ex fastis
Sibyllinis. quod idem verbū & Beroaldi exemplar
 retinet, & aliud prioris etiam aetatis conseruat;
 cum hac in ipsa Ciceronis verba interpretatione
 admiffa: *Fastis hoc est libris Sibyllinis, in quibus*
quasi Fasti futuri erant. alter eadem oratione, ea-
 dem etiam de re, locus eodem morbo laborat. ver-
 ba sunt: *Cum illi breuiter constanterque respondi-*
 sent, per quem ad eum quotiensque venissent, quasi si-
 sentque ab eo nihilne esset secum de fatis Sibyllinis
 locutus: tum subito ille scelere demens, quanta vis esset
 conscientiae, ostendit. nam & hic, libris, Muretus re-
 posuit, cum non tantum Gemblacensis & Egmō-
 danus manuscripti codices; verum etiam Beroal-
 di & alia vetustior editio, *Fastis*, agnoscat: & haec
 quidem huiusmodi cum glossemate: *Hoc est libris*
Sibyllae, in quibus Fasti Romanorum futuri contine-
 bantur. Superest tertius & postremus eadem in
 voce error, qui eo magis meo iudicio prodi debet,
 quod à Mureto sic praeteritus; à Manutio vero,
 etiam in alium mutatus, & vulgo quidem verba,
 de quibus loquor, ita perscribuntur: *Cum vero*
michi proposui regnantem Lentulum, sicut ipse se ex
fatis sperasse confessus est. in Manutiano vero; ex
 fastis.

Cicero ibid.

Cicero orat.
IV. in Cat.

fastis: at liber Egmondanus cum Beroaldino
 fastis: quibuscumque altera facit editio, hanc, suo mo-
 re, interpretationem apponens; id est libris per Si-
 byllam scriptis ac fastis Romanorum, quamquam &
 in veteribus editionibus, & in manuscriptis etiā
 hic additur; Sibyllinis. quod Ciceroni verbum re-
 stitui, aequum est. ineptum est veteris illius inter-
 pretis tribus locis glossema. quis nescit? sed ta-
 men antiquam lectionem tuo adiuuat suffragio.
 Quisquis autem ille fuit, qui eiecta vera voce, alie-
 nam substituit, & glossemate Ciceronem in quin-
 tae; Sallustianorum verborum magis rationem,
 quam Ciceronianorum habere visus est. sic enim
 Sallustius: Eadem G. M. fatentur; & Lentulum dissi-
 mulantem coarguunt, praeter litteras, sermonibus
 quos ille habere scitis erat ex libris Sibyllinis regni
 Romae tribus Cornelij portendi; Cinnam atque Sallu-
 lam antea, se Martium esse, cui fatum esset urbis potiri,
 praeterea ab incenso Capitolio illum esse vice simum
 annum, quem saepe ex prodigijs haruspices respondi-
 sent, bello civili cruentum fore. eadem Appianus. E-
 quidē si, Fastus, veteri glossario aliud non est, quā
 ἡμερολόγιον, & Felto Fastorum libri appellantur, in
 quibus totius anni fit descriptio: cum Sibylla suis
 libris, quicquid in singulos annos, imo paene dies
 ubi Romae esset fatale, complecteretur: cur illi
 fasti nominari non otuerint, videre nequeo. ne-
 que parum interest in sua cuique scriptori vox
 retineatur, an vero aliena obijciatur. Sallustij autē
 verba, ut pleraque illius omnia, Plutarchus suo mo-
 re transcripsit, de quo alibi etiam dicere memini.
 τοῦτον, inquit, de Lentulo, ὄντα τῆ φύσει τοιοῦτον, κει-
 νημένον ὑπὸ τοῦ Καλπίνα, τὸν δὲ περὶ τῶν ἐπιπέσει κενῶν
 φέρεται.

Sallustius
 bello Carth.
 nativ.

Ant. Mureti
 varia Lectorum
 LIII
 28

ἡδοναίαντες, καὶ γόντες, ἐπὶ πεπλασμένα καὶ χρησμοὺς
 ἔδοντες, ὡς ἐκ τῶν σιβυλλείων, προσημαίαντες, εἰσαρμένους
 εἶναι τῇ Ρώμῃ Κορηλίας τρεῖς μονάρχους. ὧν δύο μὲν ἦσαν
 πεπλασμένοι τὸ χρεὶν: Κίνναντε καὶ Ζύλλαν. τριτὴ δὲ
 λαίπρῳ Κορηλίῳ ἐμείνω φέροντα τὴν μοναρχίαν ἡκὴν τὸν
 δόμοιο.

*Edolare. Quintipor. Clodianus. gargaridare. Fors
 fortuna. duo Varronis fragmenta coniuncta.
 tria restituta:*

CAPVT VII.

APVD Nonium Marcellum ex epistola Var-
 ronis ad Fusum, (sic enim scribendum mo-
 neo, non, *Fusum*,) haec afferuntur: *Quintiporis* Nonius; gar-
 Clodiani foriae ac poemata eius *gargaridans dices,* garidians
o Fortuna, o Fors Fortuna. quae verba si à Sphinge
 non sunt; aenigmati tamen speciem praeterfe-
 runt. quae tamen prius quam emendamus, ad-
 iungamus illis quaedam alia, quae ex eadem epi-
 stola idem adducit Nonius; & olim cum his, quae
 posui, nisi vehementer iudicij fallor, cohaese-
 runt. *Dij quae so Fors fortuna, quantis commoda-*
tibus hunc diem. quem utrumque locum, ita per-
 scribendum & sibi iudicem accommodandum
 iudico: *Quintiporis Clodiani forias ac poemata*
gargaridans, dices: o Fortuna, o Fors Fortuna, quan-
tis commoditatibus hunc diem! pro, *Clodian*, siue,
clodicant, scribo; *Clodiani*. rem ipsam huius facti
 mei auctorem dabo. Varro Quintiporem Clo-
 dianum poemata sua sine vlla Musa scripsisse af-
 firmat. itaque *Iunae Adrias* appellat. verba eius

H 4

Bimar-

edolare.

Biniareo sunt: Cum Quintipor Clodianus tot
 moedias sine vlla fecerit Musa: ego vnum libellum no
 edolem? Et ait Ennius. hoc primum. deinde fragme-
 tum seipse ditum in vnam conduxit. quod ex
 eadem vtrūque epistola afferatur; & pro, di quae-
 so. posui, dices o. quod superius ita legeretur; & fa-
 cilis error. nec occasio, cum hoc modo librarij,
 quod in alijs non raro accidere meminimus, scrip-
 sissent: dignes o. unde illud, ai quae so, promanuit.
 postremo illa Varonis, quae modo e Bimarco at-
 tui, partim a me, partim a Junio sunt emedata; cu
 ita vulgo legentur: Tot comoedias sine vlla fecer-
 imus. a qua scriptura liber Elnonensis non longe
 distat; ita tamen a verae lectionis argumentu
 det. Cum quinti porcius tot comoedias sine vlla fe-
 cerimus: ego vnum. &c. Quintiporem dixit eo mo-
 do, quo Sallustius lib. III. historiarum Caiporem
 Maniporem Cero Plinius lib. XXXII. cap. I. &
 Quintilianus l. I. c. IV. & Festus de quibus Priscia-
 nus, Antiqui, inquit, Publipor & Marcipor, pro-
 Publij puer & Marci puer dicebant: quae o non pro-
 ducunt, secundū Probū in obliquis casibus. Probus Ca-
 tholicis; Legi, inquit, vnu nouo modo figuratū apud
 Sallustiu, Publipor, Pupliporis. est enim quasi propriū.
 iam vero vt ex illo, Clodian, potius Clodians, face-
 rem, quam, Clodij, litterarū me tractus & mini-
 ma vocis mutatio inculerunt: praesertim etiam
 cum hoc cognomē Romani iuris esse scirem. Sal-
 lustius lib. IV. hist. At. Cn. Lentulus patriciae gentis,
 collega eius cui cognomen Clodiano fuit, pernicer-
 tum stolidior an vanior, legem de pecunia, quā Sulla
 emptoribus bonorum remiserat, exigenda, promulga-
 uit. Velim autem illud, Ga. garidians, quid sit,
 Nonius

Ant. Mureti
 varia Lectione
 LIII
 25

Nonius exposuisset. vehementer enim vereor, ne librorum vitio deceptus, vt nequaquam allas; Varro nis verba non recte commemorarit; & ita potius Varro scripserit: *Forias, ac poemata eius barbara ridens.* maxime cum in libro Elnonenii sit, *gargaridens*, & in alijs, *gargaridans*. quod equidem quin multis probaturus sim, nihil dubito. Illud etiam nequeo praeterire, superiora illa Varro nis, apud Terentium reperiri: credibile vt sit, aut inde Varronem esse mutuatum, aut aliud nescio quid in Nonio monstrari latere. Terentius Phormyone:

O fortuna, o Fortis fortuna, quibus commoditatibus Quam subito hero meo Antipponi ope vestra onerastis hunc diem?

Legatus P R. P R. in inscriptione veteres. Caesari sua asserta scriptura. glossema ex eo eiectum. Caesar correctus.

CAPIT V I I I.

NEGAT litteratus Iureconsultus, *Legatum P R. P R.* recte dici: eosque, qui contra sentiunt, grauer reprehendit: & verba e Commentarijs Caesaris, quae in vetustissimis & editionibus, & descriptis manu libris ita fere leguntur, de *tertia vigilia T. Labienum Legatum propraet. cum duabus legionibus & ijs ducibus qui iter cognouerant, summum montis iugum ascendere iubet*: corrupta esse iudicat; atq. hunc in morem oportere scribi: *T. Labienum legatum propraet. cum duabus legionibus & ijs ducibus q. i. c. s. m. ascendere iubet*. At ego secentis, Latine loquor, grauisimorum scriptorū testimonijs & locum Caesaris recte se habere, & Roma-

Comm. de bello Gall. v. 1.

Romanis, *Legatum propraet.* dici, paratus sum docere. scriptorum veteri auctoritate, nisi vereretur ne ille eodem etiam genere, illorum libros emendatus esse respondere posset. Nunc, quod proximum est, quando ab illis testibus, velut de falso suspectis, desumitur; inscriptionum & numismatum antiquitati, hanc testimonij dicendi necessitatem imponamus. & primo quidem inscriptiones aduocemus; quae cum de domino non producantur, ut numismata; nihil vetabit quominus interrogetur, & in hoc iudicio, maius etiam praesudicium quam nummi afferre censeantur. prima est in Aequicolis:

SEX. TAVIVS. SEX. F. VOL. LV.
SIVS. NEPTIS. PAVLLIVS
PROCOS. SORTITVS. PROV. CRET.
CYR. LEG. PROPR. PROV
AFRICA. PRAEF. FR. D. LEG. PR.
PR. PROV. ASIAE. LEG. PR.
FR. PROV

MAC. PRAET. CAND. AED. CYR.
Q. PROV. PONTI. ET. BIT. TR.
MIL. LEG.

IIII. EE. X. VIR. STLI. IVD. VIII
VIR. III. Q. Q.

MVLVIA. C. F. PLACIDA. MARI-
TO. OPTIMO. ET. SIBI
altera Romae in D. *Stbastiani.*

LABERIO. L. F. AIM
COCCEIO. LEPIDO. PROC.
RAETOR. TR. PL. QVVEST. LEG
ASIAE. LEG. PRO. PR. AFRICAE
MISSO. AD. PRINCEPEM. TRI. MIL.
LEG. XXII. PRIMIGENIAE
VIR.

Ant. Mureti
Varia Lectorum

LII
28

114 L. CARRIONIS ANTIQ. LECT.
 P. STATIO P. F.
 FAB. PAVLLO
 POSTVMIO IVNIORI
 VIRO. STLITIB. IVDIC
 TRIB. MIL. LEG. VII
 GEM. FELIC.
 VI. VIRO. EQVIT. ROMANOR
 Q. PROVINC. AFRI. TRIB. PLEB.
 PRAETOR. LEG. PR. PR.
 PONT. ET. BITHYN. PRO. COS.
 PROVINC. BAETICAE
 TITVLO. VSVS.
 D. D.

quanta haec erit pro teste supernumerario. quan-
 do enim cum acutissimo Ic. res est, cautio etiam
 superflua non nocet. eo autem interrogato, et si
 infinitae produci possunt, (nihil enim in marmo-
 ribus frequenter) vltiori tamen productioni
 sponte nuntium remittam. exstat Gambarae in
 summo templo:

P. STATIO P. F.
 FABIO PAVLLO
 POSTVMIO IVNIORI
 X. VIR. STLIT. IVDIC. TRIB. MIL
 LEG. VII. GEM. FELIC. VI. VIRO
 EQVIT. ROMAN. Q. PROVINC.
 AFRIC. TRIB. PLEB. PRAETORI. LEGAT
 PROPRAET. PONT. ET. BITHYNIAE
 PROCOS. PROVINCIAE BAETIC
 C. COMMIVS. AVFILIVS
 MINICIANVS
 OPTIMO. ET. RARISSIMAE. FI-
 DEI. AMICO

Ant. Mureti
 Varia Lectione
 LIII
 28

venia-

veniamus ad nummos, quos, quatenus multos, recensere, nihil esset negotij. quos ipsi vidimus argenteos. vni ab vna parte incisus erat, *Terminus* cū hac inscriptione; Q. METELLVS PIVS. SCIP. ab altera parte, sella curulis cum cornucopiae & bilance, atque hac inscriptione: CRASS. IVN.

LEG. PROPR. alterius nummi anterior pars habebat inter lituum & urnam tropaeum, cum hac inscriptione: Q. METELL. PIVS. SCIP.

IMP. in posteriore erat mater Deum turrita inter spicam & caduceum, cum inscriptione:

CRASSVS. IVN. LEG. PROPR. quis est qui, his testibus auditis, non statim pronuntiabit rectam in Caesaris scripturam, neque mutandam videri? nisi forte aliam idem Ic. & inscriptionum illarum & nummorum interpretationem afferre poterit. Et quoniam nunc sumus in Caesare, aliū eiusdem imperatoris, melioris certe quam historici (aliorum aliter sentiētium abominor inuidiā) locum, vt nunc in vulgatis & quibusdam etiam calamo exaratis exemplaribus, si viris doctis credimus, corrupte legitur, indicemus. deinde vt eū ex vetere Mediolanensi legēdum didicimus, subiiciamus. *Tantus subito timor, inquit Caesar, omnem exercitum occupavit, vt non mediocriter omnium mentes animosque perturbaret. Hic primum ortus est à tribunis militum, ab praefectis, reliquisque, qui ex vrbe, amicitiae causa, Caesarem secuti, non magnum periculum miserantur; quod non magnum in remilitari vsum habebant.* qui locus, partim ex Vaticani libri scriptura, quam diligentissimus Fuluius Ursinus indicauit, partim ex nostro Mediolanensi, sic restituendus est: *Hic primum ortus est à tribunis*

bunis

bunis militum, ac praefectis, reliquisque, qui ex urbe
 amicitiae causa, secuti Caesarem, non magnum in re
 militari usum habebant. aliae ille voces, periculum
 miserabantur, ab inferiore oratione, charta perpe-
 ram, ut fit, librariorum vitio euoluta, in hunc lo-
 cutum secederunt: neque tamen minus in inferio-
 re illa oratione remanserunt. omne autem illud,
 paulo etenim altius orationis membra repetenda
 sunt, ut consilij nostri sibi constet ratio, & pateat
 cuius emendatio: omne, inquam, illud ita scri-
 psit historicus: Saepenumero sese cum ijs congressos,
 ne vitium quidem atque aciem oculorum ferre po-
 tuisset, tantus subito timor omnem exercitum occupa-
 vit, ut non mediocriter omnium mentes animosque
 perturbaret. Hic primum ortus est à tribunis mili-
 tum, ac praefectis, reliquisque, qui ex urbe, amicitiae
 causa, secuti Caesarem, non magnum in re milita-
 ri, usum habebant: quorum alius alia causa illata,
 quam sibi ad proficiscendum necessariam esse dice-
 rent, petebant, ut eius voluntate discedere liceret. non
 nulli pudore adducti, ut timoris suspicionem vitave-
 rent, remanebant: neque vultum fingere, neque in-
 terdum lacrimas tenere poterant; abditi in taber-
 naculis, aut suum fatum querebantur, aut commu-
 ne periculum miserabantur. Haec Caesar, in qui-
 bus corrigendis, si quas voces vel omisi vel muta-
 ui, nihil me praeter Librorum auctoritatem fecis-
 se, omnibus testatum esse volo.

Mundus.

Ant. Mureti
 Variae Lectiones
 LIII
 25

Mundus. Pylus. Magna maxima Pella. terrae
vapor pavos. tenuisq. capillus. Naevius; Vale-
rius Flaccus, Manilius castigati.

CAPVT IX.

HOSPITIVM vitiorum & mendarum est
Manilius. Vtinā lex olim Papia hoc in ge-
nere valuisset, & hospites huiusmodi, non tan-
tū vsu ciuitatis, sed etiā talibus hospitij exclusisset.
nihil nunc esset necesse durā illam & inhumā-
nam Lacedemoniorū ξενιλασίαν reponere. & eos
peregrinos, qui semel in ciuitate atque adeo cer-
tas aedes sunt admissi, ibique longo tempore ha-
buerunt; nō sine tumultu magna eijcere. quod ta-
men, nisi passim fiet, propediē verendum erit,
ne illi, numquam interpellati, eiusmodi hospitij
nolint cedere, & se longissimi temporis praescri-
ptione tueantur. tantumne? imo ne suae dittonis
etiam proferant pomaeria. Ego ne ea res Manilio
fraudi sit, quantum in me erit, cauebo. multi late-
bunt, sat scio, neque deprehendentur. veruntamē
quicumque, vel astu, vel fraude, vel alio quouis
modo denique, prodi poterunt; omnes stat extru-
dere: neque cuiusquam misereri certum est; maxi-
me cum illi ciues ingeniosos eiecerint, & se in eoru
locum subrogarint. versus Manilij sunt:

An fortes animae, dignaeque nomina caelo,
Corporibus resoluta suis, terraeque remissa
Huc migrant ex orbe? sumque habitantia caelum
Aethereos. viuunt annos, mundoque fruuntur?
Atque hic Aeacidās, hic & veneramur Atridas,
Tydidēque ferūm, terraeque marisque triumphis
Naturae

Manilij
lib. 1. c. 9.
100011

Naturae ~~et~~ Iphacum, siliumque Senectae
Insignem triplicem, Danaumque ad Pergama regem
Castra ducem & caeli, victamque sub Hectore Troa.
& priores quidem illos recte imitatus est doctus
Carinorum imp. temporibus poeta M. Aurelius
Nemesianus Bucolicis:

Quem nunc emeritae permensus tempora vitas
Troeti pars orbis habet, mundusque piorum.

& paullo post:

Nam si sublimes animae caelestia templa
Sidereaque colunt sedes, mundoque fruuntur.

sic enim, mundum, Lucretium, Ciceronem, alios
veteres scriptores & huc ipsum Manilium, acce-
pisse, olim, prioribus illis ad Valerium Flaccum
scholijs, quae mihi puero exciderant, monui: &
Valerianos ea de re versus emendavi. quos quo-
niam a plerisque etiamnum vitiose scribi, & pra-
rum intelligi video, libet eorum emendationem
his etiam Antiquis consignatam, posteris relinquere;
si forte commentarium Valerianum numquam
perpolire dabitur. est autem oratio Iouis ad Her-
culem & fratres Tyndareos:

Ter dite in astra viri, me primum regia mundo
Iapeti post bella, truces Phlegraeque labores
Imposuit, durum vobis iter & graue caeli
Institui, sic ecce meus, sic orbe peracto
Liber, & expertus erras remeavit Apollo.

sed iam ad Manilium in cuius versibus prioribus
distinctionum vitia, quae sustulimus, nolumus
indicare. satis est, cuius videre volenti sese ape-
rient. in posterioribus vero odorari mihi videor,
nescio quid exoticum latere. quis est enim ille
Silius? aut, ut in alijs est, utrobique repugnante
syllaba

Ant. Mureti
Varia Lectione
LIII
28

Valerius
Flaccus lib.
Argon. 1.

syllaba, Ilius? certe peregrinus, ita que lege Papi-
eijciatur & eius in locum substituitur, Pylus. Ne-
storem enim Naeclem, Pylum fuisse, qui Ho-
meri, aliorumque antiquorum poetarum immo-
nio, non cognovit, ex illo saltem Ouidiano di-
carmine:

Nos Pylon, antiqui Neleia Nestor, Larua,
Mismus: incerta est fama remissa Pylo.
sequitur in eodem Manilio:

Epist. II

—nec te Maortia virgo id. vers. CLXX

Praeteream, regesque alios quos Graecia mist,
Atque Asiae gentes, & magno maxima bel-
& hic quiddam irreptitium est: neque no ym-
quam senatusconsulto, aut debiscito in hanc ci-
uitatem receptum: quod tamen no ita delitescit,
quin facile se prodi patiat. At enim in postre-
mis illis verbis, quae, ut nunc leguntur, sententia
omni carent, nisi ego ipse forte seruum com mu-
nem non habeo. Nam & eos qui, per magnum
bellum, Troianum, intelligunt, & illos qui de ma-
gno Scipione aut Pompeio poetam loqui volut,
satiis erat potcos sacres sinceros, ut Comicus est
fermo, sibi nummo comparare, eosque Larum
matri immolare. igitur scribe:

Atque Asiae gentes, & Magno maxima Pella.
de Alexandro Magno loquitur. de quo illud etia
Iuuenalis est:

Unus Pellaeo iuveni non sufficit orbis.
quae emendatio magnam probationem opus
non habet. mox:

Terraeque vapor comprehenditur igni.

emenda:
Terrae vapor & comprehenditur igni.

Manilius
ibid. vers.
I 300
XXXV.

I
sed

sed facie ea ~~pro~~ alteri illi occupati loci gratiam
faciet; neq. vilam inestrouersiam mouebit, si me-
minerit mutuite hoc factū esse; Et alibi se in al-
terius illius sedem migrasse, quod dico, in Naeui-
o est; vbi, *vapos*, pro, *panos*, scribitur. Naeuius Lycur-
go: *cum ibi nos implicant aduenientes timos panosque*.
doctissimas Iunius & conlector Lucretiani indi-
cis, cum scribunt, *timos Panos*, & de *Panico timore*,
accipiunt; frustra sunt. quod, dum illud, *implicant*,
attente considerabunt, numquam mihi eripient
quin verum esse existimem.

Nonius; 4.
pos.

Ibid. vers.
15500
XLI.

paucos post Manilius:
*Flamma comas imitata volat; tennesq. capillos
Diffusos radijs ardentibus explicat ignes.*

scribo, & poetam ipsam scripsisse affirmo:
*—tenuisque capillus
Diffuses radijs ardentibus explicat ignes.*
sed hoc tempore in istos satis erit saeuisse. alius
alios infeste infestabimus.

*Nugas percontat. Naeuius, & Varro apud
Nonium in vetere libro castigati.*

CAPVT. X.

INFINITA & prope omnia M. Varronis om-
nium Romanorum, adde etiam Graecorum, do-
ctissimi nobis scripta perierunt. quae si exstarent,
nihil esset necesse tantum studium in inuestiganda
antiquitate posere; aut alioqui in tanta veteris
Romanae reip. ignoracione & tenebris versari.
Quid enim sacrum pro fanum; quid domi, mili-
tiae gestum; quid Romanum, externum; quod ille
diuina

Ant. Mureti
Varia Lectione
LIII
28

diuinis litterarum monumentis consignatum non reliquit? Oportandum esset certe, quando ut integris quidem aliquando illius fruamur libris ne sperari quidem potest, vnum tandem alicuius existere, quae nobis seu fors, seu Deus aliquis librorum fragmenta superesse voluit, et pau- culas ex ingenti naufragio tabellas colligeret; & vnum in corpus componeret. esset cur leuius eam rerum praestantissimarum iacturam ferre debere- mus. quod dum expectatur ut fiat; vnumquem- que eorum, qui vel ingenio abundant & doctrina, vel à veterum grammaticorum copia sunt parati, quicquid ad diuini illius scriptoris illustrationem pertinere potest, in medium aequum est asferre. Nos sane, ut alios, quibus & manus optum, & amplius ad eam rem conficiendam in eruditione est adiu- mentum, exemplo nostro prouocemus, saepe an- te hac Varro nis scripta emendauimus; idem non raro posterius, quotiescunque occasio dabit, fa- cturi. Itaque & nunc locum ex quadam Menip- paea proferemus, & ut Varro scripsit, scriben- dum docebimus: Varro, *Επιθεσις* *πρὸς Ἐπιχουρόν*. *Crede* ^{Nonius, oc- cupate.} *mibi, plures dominos serui comedere quam canes. quod si Actaeon occupasset, & ipse prius suos canes comedis- set, non negasset; saltatoribus in theatro fieret. illud, non negasset, verba & sententiam Varronis manifeste corrumpit. deinde quid est, saltatoribus in theatro fieri? sed ne longum faciam; cum de vi- tio constet, emendationem nostram proponamus. quam veram certam esse omnes iuxta mecum fatebimini: scripsit Varro: *Crede mibi plures domi- nos serui comedere, quam canes. quod si Actaeon oc- cupasset, & ipse prius suos canes comedisset, non**

nugas saltatoribus in theatro fieret, nugas, quod huic loco deprauando fuit, itide vt, nugax, dixisse veteres, Carilius & Priscianus sunt auctores. Priscianus lib. 3. Inueniuntur tamen alia quoque propria in sermone gentiliū prolata, vt Antias Historicus, & md. Polyll. ha. as, assis, mas, maris, vas masculinum vadis has neutrum vasis, & hoc fas, nefas, nugas etiā commune generis, Carilius lib. 1. Cum ergo omnia genitiuo diuerse efferuntur, vas vadis, mas maris, as assis, neutralia quidem duo, sed indeclinabilia, vt hoc fas huius fas, nefas, nugas. hō licet indeclinabile sit, tamen commune trium generum hic & haec & hoc nugas, idē post. sunt quaedam nomina tota in declinatione & singulari & plurali monoptota. in quibus & communia trium generum sunt aut masculini, feminini, & neutri, nequa, frugis, nihili & nugas. Scabli Comptianus vetus Grammaticus: Ablatiuus casus singularis quinque vocalibus terminatur, a. e. i. o. u. semivocalibus duabus, m. & s. exceptis, pronomibus, vt ab eodem, & ab hoc, & nominibus appellatiuis monoptotis, vt, nequam, nugas, quas grammaticorum ineptias prolixius commemorauimus, quod verbum hactenus obscurum, in lucē iam primi reuocamus. recte sane Glossarius Latinus, nugas, σαπρός, ἀσέλης. & Graecus, σαπρός, nugatorius, nugax, foedus. Nescio vero an non in Varrone rectius scriberetur: Plures canes dominos comedere quam serui. quod ipsa sententia, si propius inspicitur, poscere videbitur. nolo tamen in re ambigua quicquam asseuerare: praesertim cum liber Elnonensis, in quo illud, nugas, scriptum reperi, vulgari scripturae sultrāgetur. E quo eodem libro insignem quendam Nauij locum turpiter deprau-

Ant. Mureti
Varia Lectiones
LII
28

deprauatum, nunc emendabo: *Naeuius libri Poenici lib. II. Blande & docte percontet Ennius, quo pacto Troiam urbem reliquisset.* nomen Enni, qui aetate Naeuius fuit posterior, & ab historico Paenica alienus, inducendum, & aliam nescio quatenus vocem eius vicem reponendum. recte vidit Lipsius, qui sane vir doctissimus coniectura euidit mehercule & ingeniosa, atque adeo, absque veterum librorum indicio esset, vera, emendandum censuit: *Blande & docte precontat em. & de Aenaez à Didone excepto voluit intelligi.* quae quidem loci Naeuii est sententia: verba non in eam scripsit Naeuius: *Blande & docte percontat Aenaeam quo pacto Troiam urbem liquerit.* Hadrianus, cum vno apud Nonium loco vulgaram lectionem seruauit, altero,

Blande & docte percontaris

Tenesque pacto quo Troiam urbem liquerit scribendum suspicatur: vehementer fallitur. Nonius enim, *percontat*, in eo agnoscit. deinde haec libri Elnonensis est scriptura. quod Iunium nostrum, qui eodem alicubi videtur vsus libro, non vidisse miror.

Staius Papinius Achilleide, de scriptura veterum librorum, restitutus.

CAPIT XI.

LV BET hic paullulum à sollenni illo instituto meo deflectere, & Sotij Papinij locum quendam, à varijs neque leuiter eruditis hominibus, quales fuerunt Turnebus, Iunius, Canterus, tentatum, persanare, & persanatum proponere.

13 neque

neque tamen illam medicinae adhibitae rationem dabo, aut loca affecta indicabo. tantum, quod dixi, verbum tollam. & id quidem omne antiquis medicis, ad quos saepe prouoco, testibus, sine auctoribus fiet. Iam itaque Achillem ipsum sua facta, paulo quam ante politius narrantem audimus.

Statius
tremo Achil

*Iamque & ad ensiferos, vicina pube, tumultus
Aptabar, nec me ulla feri Maortis imago
Praeterijt, didici quo Pacones arma rotatu,
Massagetae quae gesa rotenti; quo turbine caestum
Saurorastae, faxemque Getes, arcumque Gelonus
Tenderet; & flexae Balearicus actor habenae
Quo suspensa trahens libraret vulnera tortu,
Inclusum quotiens discingeret aëra gyro.
Vix memorem curstos, & si modo gessimus, actum.
Nunc docet ingenti saltu me iungere fossas,
Nunc caput aëry scandentem prendere montis,
Quo fugitur per plana gradu: simulacraq. pugnat,
Excipere immissos, curuato ymbone, molares;
Ardentesque intrare gasas, peditemque volantes
Sistere quadriungo, & m. nimis, rapidissimus ibat
Imbribus assiduis pastus, niimbusque solutis
Sperchios, vulsaque trabes & saxa ferebat:
Cum me ille immissum, qua saenior impetus undat,
Stare iubet contra, tumidosque repellere fluctus,
Quos vix ipse gradu totiens obstante tulisset.
Stabam equidem; nec me referebat concitus amnis
Et latae caligo viae.*

Hoc in corpore de ornatibus, quas sustuli, & cicatrices quas obduxi, ipsa membra numero longe superant. quales autem illae sint, & qua parte corporis, si qui proprius nosse desiderat; totum corpus

Ant. Mureti
Varia Lectione
LIII
28

corpus excutiat necesse est: & id, quod dico, verum esse, numquam infitiabitur.

Aliud Phauorinum, quam vulgo existimetur, de versu quodam Virgiliano sensisse videri: eamque in rem caput quoddam Agellij emendatum.

CAPUT XIII

VERSVS istos ex Georgicis Virgilij,
*At sapor indicium faciet manifestus, & ora
 Tristia tentantum sensu torquebit amaro;*
 Higenus ita scribebat:

— & ora

Tristitia tentantum sensu torquebit amaror.
 contra tamen Phauorinum philosophum nobilem sensisse, & ei vocis illius insolentiam displicuisse, in vulgus creditum est. idque ex verbis Agellij, vehementer corruptis. quae non ut publicata sunt, sed ut in vetustioribus libris perscripta inuenio, in medium proferam: simul et illud Agellij caput, cognoscendae Phauorini sententiae, emendabo. Higenus, inquit Agellius, non hercle ignobilis grammaticus in commentarijs, quae in Virgilium fecit, confirmat & perseuerat, non hoc à Virgilio relictum: sed quod ipse inuenit in libro, qui fuerit ex domo atque familia Virgilij;

— & ora

Tristia tentantum sensu torquebit amaror.
 Neque id soli Higeno, sed doctis etiam quibusdam viris complacitum: quoniam videtur absurde dici sapor sensu amaro torquet; cum ipse, inquiunt, sapor sensus sit, non alium in semet ipso sensum habeat: ac
 I 4 perinde

perinde sit, quasi dicatur: *sensus sensu amaro torquet*.
 sed enim cum Phauorino Higene commentarium le-
 gissem; atque illi statim displicita esset insolentia
 inuans illius;

— *Sensu torquet amaro:*

risci, et Iovem lapidem, inquit, quod sanctissimum
 insusandum est habitum, paratus sum ego iurare,
 Virgilium hoc nunquam scripsisse; sed Higenum ego
 dicere verum arbitror. non enim primus finxit hoc ver-
 bum Virgilius insolenter; sed in carminibus Lucretij
 inuentum est: nec aspernatus est auctoritatem poetae,
 ingenioque facundia praecellentis. verba ex. iv. Lucre-
 tij haec sunt:

Denique in os salst venit humor saepe saporis.

Cum mare versamur propter dilutaque contr.

Cum tuimur miseri absynhia; tangit aruaror.

Non verba autem sola, sed versus prope totos, & locos
 quosque Lucretij plurimos sectatum esse Virgilium vi-
 demus. Quibus verbis, ita à me emendatis, efficitur,
 ut & Phauorinus sententiam Higene proba-
 rit; & hic Agellij in iudicando partes sint nullae.
 vtrumque contra iudicium, certe praeter opinio-
 nem omnium eorum, qui hactenus Agellium le-
 gerunt, aut de illis Virgilij carminibus disserue-
 runt.

Capularis. defloccat. Nonius duobus locis, &
 Plautus in fragmentis corrupti.

CAPVT XIII.

QVI M. Plauto, comico Latinissimo, &
 quod vel inuidente Horatio dixerim, festi-
 uissimo, sua fragmenta collegerunt, eaque illis,
 quae

Ant. Mureti
 Varia Lectorum

LIII

28

quae hodie exstant, comoedijs subiacerunt; sane quam negligenter in eo videntur fuisse. primum enim, multa, quae Plauti non sunt, Plauto dederunt. deinde ea, quae paucissimis litteris, scilicet vitio, immutatis, etiamnum in scriptis Plautinis reperiuntur, pro fragmentis habuerunt. postremo, illa ipsa librorum reuera Plauti fragmenta, adeo corrupta, & turpibus maculis inquinata, nobis reliquerunt; ut non magni sane retulerit, ea vel omnino perijisse, vel ita deprauata iniuriae temporis superfuisse. nos medijs illius generis sex septem exempla in scholijs Vegarianis addimus. singulorum extremorum, singula mandabimus. de prioris quidem illud erit, quod in Milite Plautino, nescio quo loco, haec verba desiderari, *capulo proximus*, ijdem illi nuper annotarunt. decepit eos, nimirum prava verborum Nonij scriptura, cuius interpretationem pro verbis Plautinis non recte acceperunt. Cum enim Marcellus hos versus Plauti, qui in Milite sunt, attulisset:

Scena; Co-
libete.

Quid ais tu? itane ego tibi videor oppido Acheronticus,

Tam capularis?

(sic enim Nonium eos versus posuisse, editionum veterum indicio cognoscimus.) continuo subiicit; id est, *capulo proximus*: eam videlicet verbi illius explicationem ponens. hinc mutatione prope nullacum in Nonio legitur; idem *capulo proximus*: Nonij verba, ut fragmentum, attribuerunt comico. de quo errorum genere frequenter in Codice Iustiniano dicendum erit. Seruius certe pae- ne geminam Plautinorum versuum interpretationem dedit, cum ita scriberet: *Plautus dixit,*

Nonij; ca-
pulum.

Seruius lib.
Aeneid. x. i.

capularis sene; id est, vicinus capulo, qui dicitur capularis, ab eo quod corpus capiat. Ad illa etiam Plauti verba hanc suam explicationem Sex. Pompeius, non accommodavit: Capulum & manubrium gladii vocatur; & id quo mortui efferuntur, virtutis que à capiendo dicitur. sane à capulo fit capularis. Traheamus nunc ad alterum illud genus negligentiae, quo fragmenta ipsa, quae leuissima opera poterant emendari, vitiosissima tamen adscripterunt, in quibus illud primum occurrit, quod e Casina videtur excidisse.

Ferij; flacco habebit iam illic homo lumbos meos.

quod, etsi vehementer est corruptum, nullius tamen artis fuerit, emendare, praesertim si Domniana verba presitis examinentur. quare iuuat, ut edita sunt, apponere; & secundum illud, appositae emendare. Desflaccare, inquit Nonius, est atterere, tractum à vestibibus sine flacco. Plautus Casina:

Ferij, flacco habebit iam illic homo lumbos meos.
emendo:

Desflaccare, est atterere: tractum à vestibibus sine flacco. Plautus Casina:

Ferij; desflaccabit iam illic homo lumbos meos.
cuius sane castigationis elegantiam, & tralationis venustatem, nemo non sentiet, qui illum linguae & elegantiae in verbi Latinae principem vel primoribus labijs degustauerit: id est, paululū sapere supra paedagogorum iudicium occoeperit. Versus autē Plautinus vbi in Casina locū habere possit, diu anxie quaesivi; & quod est peius, operam perdidit. plurima enim ex ea excidisse fabula, satis magno

Ant. Mureti
Varia Lectiones
LIII
23

magno nobis argumento sunt. Quae vir clarissimus, & singulari quodam reip. bono, & D. O. M. in nostram aetatem beneficio, ad eruendos & futuri & in lucem proferendos optimos quosque scriptores natus Ioannes Sambucus, in Plantiniana editione praestitit.

Liber Manilij primus percurritur: compluria omnis generis errata ab eo auferuntur.

CAPVT XIV.

PERCVRRAM leuiter hoc capite primum Manilij librum, & vt quidque in eo mihi sese offeret minimum maximum, quod quidem ad illius illustrationem vel emendationem pertinere posse videbitur, huic chartae illinam. Ac statim quidem initio, his versibus;

Nunc mihi tu Caesar, patriae princepsque paterque. Manil. li. I. vers. VII.

Qui regis Augustis parentem legibus orbem, Concessumque patri mundum Deus ipse mereris, Das animum; viresque facis ad tanta canendum: nimis tenue & vulgare vitium omnes haecenus editiones in sedit. quod ni ita esset; & vel vnus liber exstaret, a quo illud abesset; numquam eam operam mihi sumendam arbitrarer, vt vel verbo monerem. scribendum itaque, poteste sententia, versu primo:

Hunc mihi tu Caesar patriae princepsque paterque.
 & mox, iubente libro Gemblacet. si:
—Viresque facis ad tanta canenda.
 priorem quidem errorem illum in omnibus omnium scriptorum libris valde vbiq. frequentem esse,

esse, iam olim ad Valerium Flaccum anno-
tauimus, & quibusdam locis sustulimus. mox:

Jam propiusque fauet mundus scrutantibus ipsam,

Errapit aethrios per carmina pandere sensus.
Ibid. vers. II. scribe de veteris libri consilio,

Et currit aethrios per carmina pandere sensus.
erunt, scio, quibus prius illud magis probabitur,
& retinendum videbitur: quibus ego aliud praeter
manuscriptae lectionis auctoritatem, quod
opponam, nihil habeo.

non multo post:

—vnumque sub orbem

Et per inane suis parentia finibus astra,
Nominaque & cursus signorum, pandere vires.
Ibid. vers. III. scribe, nisi sententiam his verbis nullam visum
esse;

—imurque sub orbem

Et per inane suis parentia finibus astra,
Nominaque, & cursus signorum, pondera, vires.
deinde:

Ibid. vers.
XL.

Naturaeque dedit vires, sequae ipsa reclusit,
Regalis animos primum dignata mouere,
Proxima tangentes rerum fastigia caelo.
Quae domuere feras gentes oriente sub ipso,
Quas ferat Euphrates, in quas & Nilus inundat,
Qua mundus redit, & nigras superuolat vrbes.
quatuor maculas, in quibus mens horum versuum
occultatur, & paene obruitur, sustuleris, si hunc in
morem emendauesis:

Et natura dedit vires, sequae ipsa reclusit;
Regales animos primum dignata mouere,
Proxima tangentes rerum fastigia caelo.
Quae domuere feras gentes Oriente sub ipso,
Quae

Ant. Mureti
Varia Lectorum
LII
28

Quas secat Euphrates, in quas & Nilus inundat,
 Qua mundus redit, & nigras superuolat urbes.
 quibus iam nimis purius, nihil tersius. parum est,
 quod pro vulgatis illis.

Officio iunxere Deum, & Hi tantum nouere decus,
 scribendum moneo:

Officio vinxere Deum: & Hi tantum mouere deus.
 illud autem ne sine scelere quidem reticere pos-
 sum, quod ijs, qui interuallo non nimium longo
 consequuntur, versibus, poetam a seipso facit dif-
 sentire; certe aliud, quam sentiat, loqui.

versus sunt:

Ibid. vers.
 LXVI.

Nam rudis ante illos nullo discrimine sita,
 In speciem conuersa operum ratione carebat,
 & stupefacta nouo pendebat lumine mundi,
 Tum velut amissis maerens, tunc aeta renatis
 Sideribus: variosque dies, incertaque noctis
 Tempora, nec similes umbras nec sole regresso
 Iam propiore suis poterant discernere caussis.

operae est videre, quam res pusilla omnem cla-
 rissimi illius carminis letem offuscarit; & quam
 illi umbram magnam vox minima obduxerit.
 volebat Manilius primam illam rudem aetatem,
 & quasi mundi infantiam admiratam fuisse, ne-
 que rationem inuenire potuisse, cur non eadem
 umbras efficeret sol si nobis esset vicinior, quas si
 longius abesset. quam sententiam versus illi effi-
 cient, si legerimus:

nec similes umbras iam sole regresso,
 Iam propiore suis poterant discernere caussis.

mox:

Ibid. vers.
 LXXV.

Tumque in desertis habitabat montibus aurum:
 Ignotusque nonos pontus subduxerat orbes.

eadem,

eadem, minime vocis immutatio etiam hic vitii
culpam sustinet. scripsit poeta:

*Ignotusque novos pontus subduxerat orbes.
tale fere est illud Albinuani apud Senecam,
de Oceano ad eam diem non navigato:*

*Qui sacras violamus aquas, Diuumque quietas
urbamur sedes?*
requitur:

ibid. vers.

LXXVI

*— sed quisque satis se nosse putabat.
recta videri poterat scriptura, nisi versus huic pro-
ximus,*

*Sed cum longa dies acuit mortalia corda,
nonnullam vitij suspicionem inijceret: eamque
liber Gemblacensis in nobis probaret. in quo*

*Nec vitam pelago, nec ventis credere vota
Adebant; se quisque satis nosse putabant.*

ibid. vers.

LXXXIII

*subinde
Et quaecumque sagax tentando reperit vsus,
rege, si vis carmen proximum cum isto recte co-
haerere:*

*Et quodcumque sagax testando reperit vsus,
In commune, hominum commentum laeta dede-
runt.*

Manilius: è manibus depono, si prius duas in eo
maculas eluero: vnam, quae Maniliani carminis
venustatem corrumpit; alteram quae etiam senten-
tiam euertit. illa quod idem hoc in versu est;

*Semper enim ex alijs alios proseminat vsus:
cum scribi debeat;*

ibid. vers.

xc.

*Semper enim ex alijs alia proseminat vsus.
haec vero in istis:*

ibid. vers.

ci.

*Nec vulgata canam: vobiscum praedicere lingua,
Consultare fibras, & rumpere vocibus anguis.
emenda*

Ant. Muret
Varia Lectione
LIII
28

emenda:

*Ne vulgata canam. linguas trahere volucrum,
Consultare fibras & rumpere vocibus angues.*

quarum emendationum rationes quaerit qui
volet. mihi quidem ita certae videntur esse, ut
superuacaneum sit ea de re quicquam addere.

*De duum locorum Varronis & aliquot
ny restitutione coniectura.*

CAPVT XV

Tristis ab omni illa veteres scriptores emen-
dandi ratione, quae sola doctorum hono-
rum coniectura & opinione consistat, semper na-
tura mea vehementer abhorruo, quod eam ma-
gnis illis heroibus, Hermolao Barbaro, Ange-
lo Politiano, Hadriano Turnebo, qui litteras
Barbarorum iniuria prope sepultas, principes ex-
citarunt, & quibusdam etiam amicis meis prae-
stantibus quidem memoria & ingeniosis hominibus
raro feliciter cadere meminisse: sentio tamen non
nullas me his *Antiquis* meis coniecturas insper-
sisse, quibus, vereor, efficietur, ut amplius ad quid
libri titulo, quam re ipsa, efficere potuerim, pro-
misse videar. aliter omnino, atque Catoni ac-
cidisse legimus; cuius *Originum* titulus, à rerum
P. R. ijs libris explicatarum, magnitudine, longe
superatur. Neque tamen mihi temperare possum,
quin hoc etiam capite de duobus locis Varro-
nis opinionem meam, quando à manuscriptis li-
bris hic deficiunt, testatam scripto relinquam.

Et prior

Et prior quid est in satyra Menippaea, quae in-
 scribitur: *Testamentum xēpi δ'αβυχόν*. Sic ille puellus
Veneris repente Vado cecidit *cruectus olim*. vbi
 Iunius scribendum putauit; *fato cecidit*; longius
 etiam nos à vera scriptura seducens. Ego, etiam
 si nariolandj non didicerim, tamen hoc loco
 harricari necesse habeo. si rem non tãgo, causam
 non dico, quin eodem loco censear, quo illi, qui
Sic semitam non sapiunt, alteri monstrant viam.
 Primum itaque illud, *repente*, vitij manifestum
 est; & eius vicem minima v'siuatione scribendum,
apri dente, deince in, Vado, nullus est error, nisi
 quod eius capiti nescio vnde, aliena adhaeret lit-
 tera: quam si sustuleris, verba Varronis, vti olim
 fuerunt, constitueris. sic enim haud dubie
 sit Varro.

*Sic ille puellus Veneris apri dente Ado cecidit
 cruectus olim.*

Adonem vocat, qui alijs est, *Adonis*: mutatione in
 huiusmodi nominibus, & apud Graecos & apud
 Latinos, valde frequenti. Tabula autem de Ado-
 nide, quem Venus auerit, & quem aper occi-
 derit, his tantum est ignota, qui, litteris relictis, ad
 sophistarum nicholas transferunt. Alter locus est in

Eurymedibus, Endymionibus, aut Eudaemonibus.
 neque enim ea de re cogito statuere potui, cum
 tribus apud Nonium locis tres etiã diuersae sint
 scripturae. Verba tamen sunt: *Discumbimus missati*:
Dominus matura oua ad canam committit. sic
 hunc locum varie, antea deprauatum primus cor-
 rexerit doctissimus Stephanus, eumque secutus, a-
 pud Nonium, Iunius. Stephanus tamen illud,
missati, vt de vitio suspectum eijcere, & si quod
 verbum

Lorius, do-
 minus. co-
 mittere, ma-
 turum.

in vocibus;
 matura, m,
 &, domi-
 nus.

Ant. Mureti
 Varia Lectione
 LII
 28

verbum magis idoneum inuenisset in eius locū
 subrogare cogitabat. ego vero lectionis eius,
 quae alibi est in Nonio, ductum secutus videor
 affirmare posse Varronem scripsisse: *Discumbimus*
multi: tum Dominus matura oua ad cenam committit.
nam vetus haec est scriptura: Discumbimus
multitudo minus matura oua ad cenam committatis.
 & quibusdam in libris, *multi*, pro *multitudo*, scri-
 bi alij annotarunt. unde utraque seruata voce re-
 cte mihi scripsisse videor; *multi: tum dominus*. quā
 emendationem ijs, qui Varronem frequentes in
 manibus habuerunt, me probatum non diffi-
 do. Ne vero hoc caput nihil habeat certi, & om-
 nis arbitraria; alium Nonij locum adducam, &
 de scriptura libri Elnonenfis, corrigam. *Quoniam*
inquit Nonius, nonnulli veterum pro eo quod protin-
us est, protinam vel protinis conuerterunt, exempla
de his necessaria decerpenda sunt. Afranius Epistola
commissa: Tum protinis recta domum digredimur.
emenda: Afranius Epistola Commisatum protinis
recta domum digredimur. Epistolam enim Afranij
 non tantum Nonius, sed etiam Festus agnoscit.

Nonius, pro-
 tinus.

Festus, quid
 n. & Ty-
 ria n. n. n.

Xantippus Lacedemoniorum dux. ταντιππος. Vege-
tius lib. iii. mendis aliquam multis liberatus.

CAPVT XVI.

XANTIPPVM ducem Lacedemonium, ab
 Asdrubale Carthaginensibus auxilio con-
 tra Romanos accersitum, magno illis ad victoriā
 momento fuisse, sub annum vrbs conditae, CIO-
 XCIII, Polybius & alij tradiderūt. Quod etiam
 K Rena-

Renatus Vegetius, de militari Lacedemoniorum disciplina differens, eleganter explicauit; nisi quaedam grauisima in scriptis illius uicia, omnem sententiam perturbarent, & ne a nobis intelligantur, impedirent. verba sunt: *Quantum autem in proelijs Lacedemoniorum disciplina profuerit; ut omit tam ceteros, Xantippi declaratur exemplo: qui Atilium Regulum; Romanumque exercitum saepe victorem cum Carthaginiensibus, non uirtute, sed artis solo fere auxilio, prostratis exercitibus, cepit ac domuit; vnoque congressu triumphans bellum omne confecit. in quibus si quid non satis expeditum est, quid sit, artis solo fere auxilio. nam si quis emendandum arbitrabitur; artis solo fere auxilio, quod huic scriptor proximum est; nescio quomodo mihi quidem non satis magnam Latini sermonis ratione habere debetur: neque enim Latini dicere consueuerunt, Romanos victores fuisse cum Carthaginiensibus, sed potius Carthaginiensium, vel de Carthaginiensibus quare locum, ut in libris antiquissimis inuenio, adscribam; & eorum scriptura, veluti penicillo, huius scriptoris, quem ego iure maximi facio, vulnera detergebo. est itaque in illis: *Quantum in proelijs Lacedemoniorum disciplina profuerit, ut omit tam ceteros, Xantippi declaratur exemplo: qui Atilium Regulum, Romanumque exercitum saepe victorem, cum Carthaginiensibus non uirtute sed arte solus fere auxilium, prostratis exercitibus, cepit ac domuit: vnoque congressu triumphans bellum omne confecit. haec ille, qua de re Valerius quoque Maximus ita scribit: *M. Atilius Regulus, ex victore speciosissimo, in sedibus Asdrubalis & Xantippi Lacedemoniorum ductus, ad miserabilem captiui fortunam deductus, ac missus***

Vegetius
de re
milit.

Ant. Mureti
Varia Lectorum
LIII
28

Li. I. ca. 1

missus ad S. P. Q. R. Legatus, ut ex se & uno
 & sene complures Poenorum iuvenes pensarentur
 in contrarium dato consilio Carthaginem repetit
 non ignarus ad quam crudeles, quamque etiam mo-
 rito sibi infestos hostes reuenteretur. Illud etiam non
 recte eodem apud Vegetium libro scribitur: A-
 thenienses & Lacedemonios, ac Macedonas re-
 rum potitos prisci testantur annales. quod est e-
 legantius & rectius se habebit, si ex eodem li-
 bro scripserimus: Athenienses & Lacedemonias
 ante Macedonas rerum potitos prisci loquuntur
 annales. pergamus porro, quicquid est v. lorum
 eadem illa praefatione, tollere; & lectionem li-
 brorum calamo exaratorum proferamus. Lacede-
 monij artem praeliorum scripsisse firmantur, vs-
 que ip. v. rem militarem, quae virtute sola, vel cer-
 te felicitate creditur contineri, ad disciplinam peri-
 tiaque studia reuocarent, ac magistros armorum,
 quos Atticos appellauerunt, iuuentutem suam v. sum
 varietatemque pugnandi praeciperint edocere. scribe:
 ad disciplinam, peritiaeque studia reuocarint, ac ma-
 gistros armorum, quos taxixods appellauerunt, iuuen-
 tem suam vsum varietateque pugnandi praeciperint
 edocere. sic supra dixit: Lacedemonij quidem & A-
 thenienses, alyque Graecorum in libros retulere com-
 plura, quae taxixods vocantur. Glossarius Graecus,
 taxixods, ordinarius, dispositus. vnum eadem prae-
 fatione reliquum est, in quo veteres libri à vulga-
 ribus discedunt: quod tamen non magni retule-
 rit indicasse, nisi maximus scriptorem suis ver-
 bis quam alienis loquentem audire. & vul-
 go quidem: Nemo promocare, nemo audet offen-
 dere, quem intelligit superiorem fore si pugnet. li-
 ber

Lib. I. cap. VIII.

ber autem vetes. *Nemo*, inquit, provocare, nemo
audet offendere, quem intelligit superiorem esse pu-
gnaturum.

Delectat in re. atra fuligo. L. Aelius. exigor pe-
cuniarum. ex Agellio glossema eiectum. eius de-
fectus aliquot suppleti. Agellius & Caecilius
correcti.

CAPVT XVII.

DE CREVICAPITIS huius operam dare Agel-
lium eumque, saltuatim ac vellicatim non-
nulla corrigendo, quantum poterit, meliorem fa-
cerem. quod nihil esset necesse, si eum, qui ante
nos decem eiusmodi correctionem parturit,
tamen tempore Ephantii parere consuevit,
vel nunc satem suum factum in lucem emul-
sum opinarer. Agellius lib. I. cap. I. *Comprehensam*
autem mensuram Herculani pedis, secundum naturam
membrorum omnium inter se competentiam, modificatus
est atque id ita collegit, quod erat consequens, scilicet
quod fuisse Herculem corpore excelsiorem quam alios,
quod Olympicum stadium ceteris pari numero factis
anteiret. Scribere & emenda e libro Bussidiano:
Comprehensa autem mensura Herculani pedis, quanta
longinquitas corporis eius mensurae conveniret, secun-
dum naturalem membrorum omnium inter se compe-
tentiam, modificatus est atque id ita collegit, quod erat
consequens, Herculem tanto fuisse corpore excelsiorem
quam alios, quantum Olympicum stadium ceteris pari
numero factis anteiret. Verba autem, quae a vulgata
editione absunt, nisi interijciantur, ut a me factum
est, sententiam orationis suspensam relinquunt, neque
eam

Agell. lib. I
cap. I.

Ant. Mureti
Varia Lectiones
LIII
28

eam absoluunt. Eodem capite, titulus Graecus libri Plutarchi, in Bussidiano non est: sed haec verba, vicem eius supplent. Plutarchus in libro vii de *Asp. lib.*
*Herculis quali inter homines fuerit animi corporisque ingenio, & virtutibus conscripsit, scite subtiliterque ratiocinatum Pythagoram philosophum dicit, in reperienda, modulandaque, status longitudinisque eius praestantia. quae itane scripserit Agellius, an potius sint à glossemate, nihil assevero. Admoneor superiore defectu, vt alium etiam impleam, & Agellio versiculum Graecū reddam. Itaque eo capite, quod magnam partem Canterus protulit, Arbitror, inquit Agellius, & à M. Catone in sece Idem lib. VII. p. IX.
 da & à Q. Ennio in sece scriptum sine v. littera. offendi etiam in bibliotheca Patrensi librum mirae vetustatis Iulii Andronici qui in scriptis est οδοσοεία. in quo erat, versus primus cum hoc verbo, sine v. littera.*

Virum mihi Caruena in sece versum factum ex illo Homeri versu, illi igitur aetatis, & fidei magnae libro credo. Hactenus Agellius. Quis non videt post illa verba, factus ex illo Homeri versu, versum, è quo suum expressit Liuius, deesse, & primum hunc Homericæ Vlyxae desiderari?

ἀνδρα μοι ἔννεπε μούσα πολύτροπον.

quod Canterum fugisse in tot diuersis *Notarum* suarum editionibus, non parum miror.

Idem lib. I. Permite, inquit, philosophorum amplissime, quoniam respondere nos tibi, quos idiotas vocas, non quimus. scribe: quoniam respondere nos tibi, quos idiotas & rudes vocas, non quimus: ibidem: Iusfitque proferri dissertationum Epicteti digestam ab Ariano primum librum, in quo ille venerandus senex iuuenes, qui se stoicos appellabant, neque frugi neque

operae probae, sed theorematibus tantū nugalibus, & puerilibus isagogarum commentationibus dilatare, oburgatione iusta incessiuit. Ilego: iussitque profertur dissertationum Epicteti digestarū ab Ariano primo librum: in quo ille venerādis senex iuuenes, qui se suos appellabant, neque frugis neque operae probae, sed in theorematibus tantum nugalibus & puerilibus isagogarum commentationibus delectantes, oburgatione iusta incessiuit. delectare se in commentationibus, apud quos est, qualis apud Terentium:

Adelph. s. 1. In ego me oblecto solum id est carum mihi. ibidem utroque verborum & argutiarum fuligine obicitur aduentum in ista sanctissimae disciplinae nomen ementiretur. scribe: atraque verborum & argutiarum fuligine. Idem lib. eodem cap. xviii. ad Varro doctissimum tunc civitatis hominem L. Laelium errasse ostendit. scribe: L. Aelium. de prioribus observationibus satis multa diximus. De eo enim Varronis magistro locum illum accipi oportere, argumentum huic capiti praepositum declarat: si tamen & ibi L. Aelium, non, Laelium, scribatur. deinde: quod vocabulum Graecum vetus traductum in linguam Romanam promeraco, quasi à se primitus latine fictum esset resolvere in voces latinas. liber Bullidianus: quod vocabulum Graecum vetus traductum in linguam Romanam perinde atque latinum prius factum esset, resolvere in voces latinas: reliquis illis eiectionibus, quae lectio manifeste vera esse ostenditur, ex Varronianis verbis. quae sunt, etiam aliquot antiquorum verborum Graecorum perinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas. toto denique capite L. Aelium, non, Laelium, scribendum moneo, transeamus ad alia

Ant. Mureti
Varia Lectiones
LIII
28

alia. idem lib. xv. Cum sese sciret in tantum crimen ^{cap. xv.}
venisse, atque socios ad senatum questum flentes
venisse, sese maximas pecunias exactos esse. pecunias
se maximas exactos; id nobis videbatur Graeca figura
dictum. scribe: se maximas exactos pecunias, pro eo
quod est; pecunias maximas à se exactas, id nobis vi-
debatur Graeca figura dictum.

eodem capite. Caecilius Hypobolinte. Ae-
schino:

Ego illud minus nihil exigor portorium.

corrige:

Ego illud minus nihilo exigor portorium.

id est, inquit Agellius, nihilominus exigitur de me
portorium.

De Statio Papinio menda quot sublat a.

CAPVT XVIII.

LOCVS est elegans apud Statium Papinium
Achilleide, in quo Achilles Graecis ad bel-
lum Troianum iturus iam adiunctus, omnem
fere vitae suae, potissimum quam sub Chirope
egerat, rationem pulcherrime explicat: in ut si
quis encomium Achillis, quod apud Graecos
Theon fecit, apud Latinos velit conscribere, non
aliunde scriptionis suae argumentum peterè de-
beat. Hic tamen ipse illustris locus adeo est de-
prauatus, ut, quid Achilles dicat, vix, imo ne
vix quidem, à quoquam possit intelligi. Versus
sunt:

Haec mihi prima Ceres. Haec laeti munera Bacchi
Sic dabat ille pater. mox ille per auia secum.
Lustra gradu maiore Thetis, visisque decebat

K 4

Arri-

Papiniu ex
trema A-
chilleide.

Arriacere feris, nec fracta ruentibus undis
 Saxa, nec ad vastae trepidare silentia siluae.
 Tam tunc hasta manu, iam tunc cervice pharetra
 Et ferri properatus amor, durataque multo
 Sole geluque cutis, tenero nec fluxa cubili
 Membra, sed ingenti saxum commune magistro
 quinque, vt minimum, octo versibus insunt men-
 dia, quae hac spongia, hunc in modum, elui poterit:
 Haec mihi prima Ceres, haec laeti munera Bacchi
 Sic dabat ille pater, mox ire per ania secum
 Lustra, gradu maiore trahens, visisque docebat
 Alacere feris, nec fracta ruentibus undis
 Robora, nec vastae, trepidare silentia siluae.
 Item dunc hasta manu, iam tunc cervice pharetra,
 Et ferri properatus amor, durataque multo
 Sole geluque cutis, tenero nec fusa cubili
 Membra, sed ingenti saxum commune magistro,
 quam illorum per suum emendationem, nemo
 opinor, eorum qui poesim non aspernantur,
 insuper habendam iudicauerit. Eadem de re Va-
 lerius Flaccus canit:

Lib. I. Ar-
gonaut.

Illum nec valido, spumantia pocula Baccho
 Sollicitant; veteri nec conspicienda metallo
 Signa tenet; stupet in ducibus, magnumque sonant
 Haerit; & Herculeo fert cominus ora leoni.

orat ignem. supra eum hominemque deumq. flu-
 ctusque natantes. noenia mundi. locus Ma-
 nilij de Lucretio expressus. varij locis Ma-
 nilius emaculatus.

CAPVT XIX.

NON totiens Herculi, cum excetra res fuit,
 quotiens mihi cum Manilio, cui, ramentum hy-
 drae.

Ant. Mureti
 Varia Lectorum
 LIII
 23

drae quo plura capita succido, eo plura suppulla-
scere sentio, ne itaque lucta sit inanis, & ridicula
eum suo modo posthac agere iubebimus, si tamen
ante nonnulla, eaque leuia, reciderimus: aut sal-
tem recidenda carptim indicauerimus.

Sen liquor hoc peperit, sine quo riget arida rerum

Materies, ipsumque vocat, quo soluitur, ignem.

corrigere:

—ipsumque vorat, quo soluitur, ignem.

mox:

Semper erit genus in pugna: dubiumque manebit

Quod latet, & tantu superest hominum, acumq.

Lege:

—& tantum supra est hominemque deum, quos

paulo post:

Tertia fors vndas strauit, flammisque natantis,

Aequora perfudit toto nascentia ponto.

scribe:

—fluctusque natantes.

subinde:

At parte ex alia citro volat orbe corona,

Luce micans varia: nam stella vincitur vna

Circulus in medio radians: quae proxima fronte

Candidaque ardenti distinguit lumina flamma.

in his, versus tertius longe aliter in libro Genbla-
censi concipitur; & quo modo eum proculdubio
poeta scripsit, nimirum:

—Stella vincitur vna

Circulus in media radians quae maxima fronte.

nisi forte, quod suspicor, radius potius scribendum
est, aut versus illi proximo, distinguens, non distin-
guit, iam vero illa,

Serpentem magnis Ophiuchus nomine signis.

K 5

Diuidit

Man. li.
quif.
CXXXV.

Ibid. vers.
CXLV.

ver. CLV.

vers. lili
CCCXXII

Diuidit, & toto mergentem corpore, corpus

Explicat.

si veteris libri scripturam non contempnimus, ita
icribemus:

ibid. vers.

cc.

xxv.

Serpentem magnis Ophiuchus nomine signis

Diuidit, atque etiam totum ingens corpore corpus

Explicat.

quod tamen à poeta scriptum fuisse, in tanta le-
ctionum varietate, sibi sententia semper constan-
te, nolim praestare. vt contra illud fide mea re-
ctum esse iubeo:

vers. ccc.

xxx.

Et Phoebus sacer ates, & vna gratus Iaccho

Crater.

pro quod in vulgaris aetate libris est:

Et Phoebus sacer ates & magno gratus Iaccho

Crater.

aperte versus reclamante. quod qui non viderunt,
miror qua parte corporis oculos suos habuerint
dehinc interitio non ita longo.

ibid. vers.

cccc.

xiii.

Tunc subeunt haedi claudentes sidere pontum

Nubibus, & mundi nutriti rege capella.

qui versus eleganti sine minima mutatione ele-
gantium antea amissam recipient, si ita scribantur:

Tunc subeunt haedi claudentes sidere pontum,

Nobilis & mundi nutriti rege capella:

Cuius ab vberibus magnum ille ascendit Olympi,

Lacte fero crescens & fulmina, vimque tonandi.

Hanc ergo aeternis merito sacravit in astris

Juppiter, & caeli caelum mercede reppendit.

de capra Amaltheae sermo est. de qua Varro, Qui-
dius, & Etantius, alij multa deinde:

ibid. vers.

cccc.

Vltima quae mundo semper voluntur in imo,

Quis innexa manent caeli fulgentia templa,

Nas.

Ant. Mureti
Varia Lectione
LIB
28

Nusquam conspectum redeuntia cardine verso
Sublimem speciem mundi, similisque figuram
Astrorum referunt.

emenda, nisi mendosos habere mauis:
Ultima quae mundo semper voluntur in imo,

Quis innexa manent caeli fulgentia signa.
Nusquam in conspectum redeuntia cardine verso.
Sublimis speciem mundi, similisque figuram
Astrorum referunt.

scripsi primum, caeli fulgentia signa: de ijs enim lo-
quitur poeta, non de aëre aut de caelo. deinde po-
fui, in conspectum: pro eo quod erat; conspectu. sen-
tentia postulante, & vet. cod. diuante, postremo
emendauit, Sublimis speciem mundi; cum ante ele-
geretur; sublimem speciem mundi. cuius emenda-
tio, is rationem qui petat, idem omni ratione ex-
pels esse videatur. subiungam & alias aliquot e-
mendatione priusquam alio profero. illud ita-
que mendosum est:

Nusquam turba nocet: nihil illi partibus errat,
Latius & lenius, mutatque ordine fertur.

Ibid. vers.
CCCC.
LXXXIII

& scribendum:

Nusquam turba nocet: nihil vllis partibus errat;
Laxius aut lenius, mutatoque ordine fertur.

ne illud quidem bene habet;

Qua pateat mundum, vni numine verti;
Atque ipsum esse Deum, nec sorte coisse magistra,

CCOC
LXXXVII

eum vetus sit lectio:

Atque ipsum esse Deum, nec forte coisse magistra.
quam in partem apud Sallustium, Ciceronem, Li-
uium, alios; frequenter peccatum est, uti in ha:

Si fors ista dedit nobis, fors ipsa gubernet.

cum vera sit scriptura:

Si fors

Si fors ista dedit nobis fors ipsa gubernet.
Eleganter autem Manilius de placitis Epicuraei
diferens, Lucretiana verba vsurpat. quale est il-
lud Lucretio familiarissimum; moenia mundi, quo
etiam libri II. vitur:

Cum tartarus strueret moles per moenia mundi,
Sed praestat carmen Manilij à nobis emendatum
apposere, illique Lucretianos versus, quos expri-
mere voluit, subijcere. sic enim utroque sibi ex cō-
fessionem opposito, quid noster sit assecutus, intel-
ligitur. & Manilij quidem haec sunt:

*Ac mirram praesens ratio non vlla videtur,
Qua pateas mundum in diuino nupine verti;
Atque ipsum esse deum, nec forte coisse magistra
Ut voluit credi, qui primus moenia mundi
Seminibus struxit minimis, inque illa resoluat;
E quis & maria & terras & sidera caeli
Aetheraque immensos fabricantem finibus orbis
Soluentemque alios constare, & cuncta reuerſi
In sua principia & rerum mutare figuras.*

Lucretius
lib. v.

Lucretij autem illa:
*Quippe etenim pressuræ terrarum corpora quaeque,
Propterea quod erant grauiora & perplexa, coibant,
In medioque imas capiebant omnia sedes.
Quae quanto magis inter se perplexa coibant;
Tam magis expresserunt quae mare, sidera, solem,
Lunamque efficerent! & magni moenia mundi.
Omnia enim magis haec è laeuibus atque rotundis
Seminibus, multoque minoribus sunt elementis
Quam tellus.*

Manil. lib. I.
vers. 10.
XXXVI.

Vnam atque alteram maculam in eodem poeta
deleamus: deinde manum de tabula.

In quo consumit Phoebus lucemque, moramque,
emenda

Ant. Mureti
Varia Lectione
LIII
28

emenda errorem totiens iam obuiam:

In quo consummat Phoebus lucemque moramque
post vero,

Inuique obliqua radiorum munera stantia

Dat pariter minimum nobis.

scribe, ut poeta scripsit:

Dat per iter minimum nobis.

deinde:

Fila trahunt alti circum comitantia caeli,

Intervallo pari seruantes limite semper.

corrige:

Fila trahunt alti cursum comitantia caeli,

Intervalla pari seruantis limite semper.

illud enim, seruantis, omnino ad caelum referen-
dum est, mox:

Non opus est magni casus, sed numinis ordo.
verba suum in ordinem restituendo, lege:

Non casus opus est, magni sed numinis ordo.
qua sententia hoc caput concludimus:

Militia plebi volentis, phrasia Graecorum à Sal-
lustio expressa. Sallustium eam in rem cor-
rectus.

CAPVT XX.

SICVTI cum primo scos propola recentes
Protulit, haud precio inerti dat primitus paucos.
itidem ego hoc capite facere cogito. cum enim
amplissimas in Sallustium castigationes, ex varijs,
ijsque oppido quam vetustis libris, domi paratas
habeam, quas breui velim extrudere: nunc vnam
duntaxat vnius locumendationem, sed nra acer-
rimo Adolphi Meckerchi & Iusti Lipsij iudicio,
pro ea

pro ea quae est in summis illis viris maxima omnis doctrinae copia, valde probatam decreui proponere, & hoc quasi lenocinio ad ipsas castigatrices cognoscendas lectorem allicere. Verba Sallustij sunt. *Neque illi senatus, quamquam aduersus erat, de ullo negotio abnuere audebat: ceterum supplementum etiam laetus decreuerat, quia neque plebe militiam volente putabatur Marius, aut belli usum aut studia vulgi amissurus.* quibus verbis errorem subesse, nemo eorum, opinor, omnium, qui se Sallustium superioribus annis satis muici corrigere sunt professi, sentire potuerunt. solus Leopardus, cuius doctissimae in omni scriptorum genus emendationes tuo, FRANCIS DE NANSI, beneficio non ita pridem coeperunt videre lucem, locum mendosum esse, & hunc in modum corrigendum videri monuit: *Ceterum supplementum etiam laetus decreuerat, & quia plebi neque militia volenti erat, putabatur Marius, aut belli usum, aut studia vulgi amissurus.* cuius hominis eruditissimi censurae libet meum adijcerem suffragium, nisi & Priscianus Graecae illi Demosthenicae phrasi, *αὐτοῖσι τοῖσι πλεβείοις*, hanc Latinam Sallustij subijceret, neque *plebi militia volenti putabatur*: & alioqui, verum ut dicam, nescio quomodo illa correctione nimis plebeia & quasi Ciceronio ea doctissimi historici efficeretur oratio. Riuium, Aldum, atque ipsum adeo Nannium, verborum in libris veteribus mutationem obseruasse nullam, valde miror. Ego vero nullum hactenus librum manuscriptum videri potui, (vidi autem plurimos, & duos in ijs, multos iam annos in collegio Buffidiano, in quo litteratissimus Nannius eloquentiam profitebatur, Publi-

Emendatio.
num li. IV.
c. XXXIII

in oratio
τοῖσι πλε-
βείοις.

Ant. Mureti
Varia Lectorum
LIII
IS

publicitus asseruatos) qui in huius orationis scriptura, cum publicatis exemplaribus consentiret, & non potius ab ijs longissime discederet, quorum variantes scripturas, cum in castigationibus Sallustionis recensuerim, quid attinet repetere? ad veram lectionem proxime accedit. *Nullus diuinitus alter*; in quo est: *Neque plebe militia volenti putabatur, & Marius aut belli vsum, aut studia vltimi amissurus.* cui si litterulam addideris, quam interpretum detraxit in scitia, Sallustio sua verba reddideris. scripsit ille, quod & Priscianus notauit: *quia neque plebei militia volenti putabatur, & Marius aut belli vsum, aut studia vltimi amissurus.* proque orationis membro vox, *ne*, reticetur, & *il- lud, putabatur*, repetitur. potest *emo plebei, pro, plebi*, vetuste scribitur. quorum ignorantia scriptorem optimum deprauauit. Locutionis illius exempla in Tacito, Lirio, Macrobio, & hoc ipso Sallustio occurrent plurima. neque tamen alia illa aequa proba & antiqua loquenti ratio, *volentia plebi*, apud Sallustium eiuque imitatorum Tacitum, in istam, de qua loquimur, phrasim, quod alios tentare video, potest mutari. qua de recapite proximo differetur.

FINIS.

Collegij Societatis Jesu Paderbornae 1636.

Imponsis Christophori Plantini
excudebat I. Masius.

1. 567.